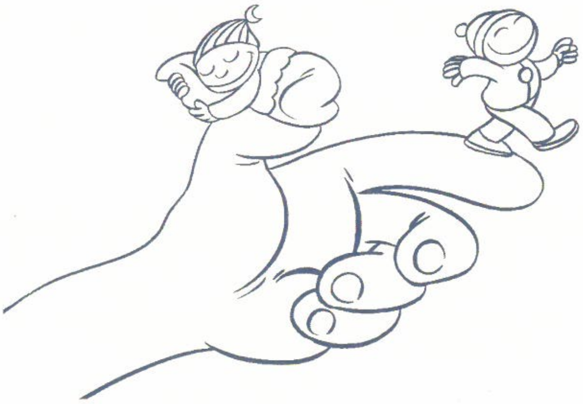

Hatz eta behatz

Gidaliburua

iKas

euskal pedagogia zerbitzua

Ustiapen pedagogikoaren edukia :

Isabel Casenave, Luixa Giltzu, Maider Igoa, Maialen Tapia irakasleak
eta Yves Haran pedagogia aholkularia.

marrazkiak : Marko Armspach
mugimenduen itxurak : Gwenaëlle Bidondo

Aitzin solasa

*Kantirur*iren ondotik, berriz heldu gatzaizkizu lehen zikloko (2-5 urteko) eta berdin bigarren zikloko (7 urte arte) haurrendako ikasmaterialaren eskaintzera : 25 bertso-ipuin, erhi[1] jokoen oinarri.

Horietarik zenbait euskal ondaretik heldu zaizkigu (*Xirrixti-mirrixti...*), beste batzuk ondare unibertsaletik moldatuak (*Txalo txalo...*) eta beste multzo bat bilduma horren apailatzen ari izan diren iraskasleek berek asmatuak (*Argi-oilarrak...*).

Bi alor nagusiren lantzea daukate helburu, Frantziako hezkuntza ministeritzaren programen arabera :

- Hizkuntza : bertso-ipuinek haurra laguntzen dute euskaran trebatzen (ahozkatzen), aberasten (hiztegia, joskera), eta idatziari hurbiltzen (lotura eginez entzuten eta ikusten duen testuaren artean).

  Egoera bakoitzean, lehentasuna eman diogu hizkuntza nozio bati. Irakasleak nozio hori maiz erabiliz eta eredu horren erabiltzea eskatuz, haurrak horren betekizuna eta beharra senditzen du, anitz aldiz entzuten dituen erranaldiak konparatuz eta errepikatuz. Gisa honetan, hizkuntza ez da egitura ariketen bidez lantzen baina eguneroko biziak, proiektuek eta egoera naturalek eskaintzen dituzten paradak baliatuz.

- Motrizitatea : erhiekin, eskuekin eta gorputzarekin egin mugimenduen bidez, erritmoari jarraikiz, mugimendu edo keinu horiek ideien itxura izanki, gainera.

Halarik ere, gidaliburu honek beste jakintasun andana baten lantzeko parada eskaintzen du : jendarteko bizitzari dagozkionak (haurrak arauak ulertzen eta onartzen ditu eta jokamoldea iharduerei egokitzen), denborari eta espazioari dagozkienak (haurrak bere burua leku batean eta denbora hurbilean kokatzen du), metodologiari dagozkionak (haurrak memorioa azkartzen du), matematika alorrean (haurra hasten da zenbatzen), besteak beste (ikus eranskinean dauden bildumak).

Hori guzia haurra ahal bezainbat egile edo berdin sortzaile eginez, josta giroan.

[1] erhi : hatz, behatz.

Bilduma hau nola erabil ?

Bilduma honela osatua da :

- **25 kolorezko marrazki eta bakoitzari dagokion testua.** Biak (marrazkia eta testua) elkarren ondoan eman behar dira ikasleen agerian.

- Kolorezko marrazkiaren beste aldean, irakasleak **bertso-ipuinaren testua eta esku mugimenduen itxurak** aurkituko ditu.

- Agerian emaiteko den bertso-ipuinaren testuaren beste aldean, **ikaslearen marrazkia** eskaintzen dugu. Irakasleak behar bezainbat aldiz fotokopiatzen ahalko du, ikasleek margo dezaten.

  Marrazkien azpian lekuño bat utzi dugu, ikasleak hitz bat edo zenbait idatz ditzan berak.

- **Gidaliburuan bertso-ipuin bakoitzari dagokion gainerako ustiapena heldu da eta bukaeran, landu diren jakintasunen bildumak.**

Bertso-ipuin bakoitzarentzat ariketa edo joko andana bat proposatzen dugu, honela sailkatuak :

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ hizkuntzaren lantzeko (ahoskera*, hiztegia...)

012345678910 matematiken lantzeko (hiruzpalau bertso-ipuinetan bakarrik)

iharduera zenbait asmatu ditugu; horren karietara landu hizkuntza nozioak, eskuin aldean agertzen ditugu.

Bestalde, **proiektu bat** (edo bi) badago bertso-ipuinaren izenburutik landa : zeharkako gaia da. Haurrak, bere ikasketez jabetzeko, jakin behar du zergatik eta zertarako dituen gauzak egiten. Ondorioz, gogo gehiagorekin ari da.

Azkenik, **beste bertso-ipuin** zenbait emendatzen ditugu : ez dute erhi jokorik eskaintzen (non ez dituen irakasleak berak asmatzen...); iduritu zaigu hizkuntzaren aberasteko balio dutela.

Bertso-ipuin bat hautaturik, irakaslea kolorezko marrazkitik abia daiteke, ikasleen mintzarazteko. Ondotik heldu da bertso-ipuinaren deklamatzea. Egunean oren laurden batez arituz, zenbait egunen buruan haurrek gogoan atxikia dute. Orduan erhi jokoa egin daiteke eta bukatzeko ariketa edo joko bat (ikus adibide zenbait gidaliburuan). Ez da bide bakarra : irakaslea erhi jokoarekin has daiteke, bertso-ipuina kondatuz.

Bilduma hau, eskola publikoetako zein pribatuetako irakasle multzo baten lanari esker argitaratzen dugu. Ustiapena artoski apailatua izanik ere, beti hobetzen edo osatzen ahal da. *Kantiruri* gure lehen argitalpenaren karietara egin genuen gisan, aldi honetan ere gomitatzen zaitugu, irakurlea, zure oharren eta proposamenen helaraztera.

---

*ahoskera :

Xistukari frikariak :	/s/ (graf : z)	- /ś/ (graf : s)	-	/š/ (graf : x)
Xistukari afrikatuak :	/c/ (graf : tz)	- /ć/ (graf : ts)	-	/č/ (graf : tx)
Dardarkariak :	/r/ (graf : r)	- /r̄/ (graf : rr)		
Leherkari belareak :	/k/ (graf : k)	- /g/ (graf : g)		
Leherkari sabaikariak :	/ṱ/ (graf : tt)	- /ḓ/ (graf : dd)		

Aurkibidea

Bertso-ipuinak

1 Olentzero 5
2 Piko, piko 6
3 Atabalak 7
4 Oiloak 8
5 Txalo, txalo 9
6 Gure gatua 10
7 Bi gizon lodi 11
8 Eskuak txalo 12
9 Esku joko 13
10 Arraina 14
11 Erhi potots jauna 15
12 Xokoleta 16
13 Bost erhi 17
14 Erhi pitiña 18
15 Arroltzeak 19
16 Merkatura 20
17 Eskuak garbiak ditut 21
18 Oiloa 22
19 Argi-oilarrak 23
20 Uhainak 24
21 Peio eta Maddi 25
22 Xirrixti-mirrixti 26
23 Zamalkari 27
24 Sagarra 28
25 Suhiltzaileak 29

Eranskinak

Jakintasunen bildumak 30
Beste bertso-ipuin zenbait 37

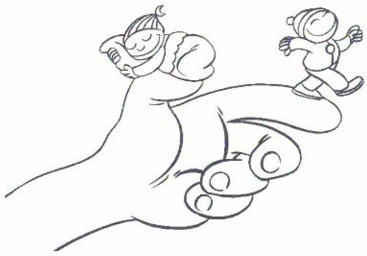

Olentzero

Haurrekin ordularia egin hamabi zenbakiekin eta orratz batekin, egunero erabiltzeko.

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Antonimoak

bete/hustu	botzik[1]/triste
oroitu/ahantzi	nigarrez/irriz
sartu/atera	handi/tipi
joan/etorri	[1] pozik

Ari izan aditz-lokuzioa.
Egon aditz trinkoa.
nor eta nor-nork indikatiboan.
– *Mikel sartu da.*
– *Xantik zakua hustu du.*
– *Maider botzik dago / triste dago / nigarrez ari da.*

Domino jokoa

botzik/triste, joan/etorri, sartu/atera... irudi batzuen bidez adibide horiek itxuraturik eman eta domino edo kate joko bat egin aurkakoak juntaraziz.

Mintza jokoa

Bete/hustu, sartu/atera, botzik/triste... esaldi luze baten osagailu izan daitezke : adib. – *Maider <u>sartu</u> da ikasgelan, <u>hustu</u> du bere zakua mahai gainean eta <u>botzik</u> jarri da bere jargian.*
Ikasleek esaldi bera eman behar dute, hitz antonimoak erabiliz.

012345678910

Zenbakiak

bat	bost
bi	sei
hiru	zazpi
lau	zortzi...

Zenbaketa (lehen jokoa)

Irakasleak zenbaki bat erraten du eta ikasleek galdetu bezainbat erhi erakutsi behar dute. Gauza bera alderantziz : ikasleak bere ikasle lagunei galdetuz.

nor-nork aginteran.
– *Erakuts ezazu : hiru.*

Zenbaketa (bigarren jokoa)

Irakasleak zenbaki bat botatzen du eta ikasleek kopuru horri dagokion bezainbat gauza ekarri behar dute. Gauza bera alderantziz : ikasleak bere ikasle lagunei galdetuz.

nor-nork indikatiboan eta aginteran.
– *Erakuts ezazu : hiru.*
– *Erakuts itzazu hiru erhi.*
– *Ekarri dut/ditut...*

Zenbaki bat gorde

Irakasleak hamar arte kondatzen du eta erabakitzen du ikasleekin zenbaki baten baztertzea. Kondaketa egin daiteke denak errondan (aldizka ikasle bakoitzak eman behar du egokia den zenbakia). Huts bat egiten duen haurra kanporatua da.

Kondaketa mutuaren jokoa

Irakasleak : « bat, bi, (isilik), bost, sei, (isilik), zortzi... » Ikasleek bete behar dituzte isiluneak zenbaki egokiak erranez.

nor-nork indikatiboan.
– *Ahantzi dut/duzu/dugu : hiru.*

Piko, piko

Entzunezko loto bat egin haurrekin, ondotik jokoan aritzeko.

Joskera

-KA aditzondo atzizkia : pikoka, lasterka, txioka, karakaka…

Animaliak mima

Animalia batzu mima. Beste adibide batzu atzeman (eztulka, herrestaka, ostikoka, igerika, saltoka…).

Animaliak iruditan

Animalia eta jende batzuen marrazkiak egin eta eskuetan erabil hizkuntzaren lantzeko. Haurrek marrazkiak altxatu behar dituzte galdera haiendako denean eta erantzun, adibidez :
– *Maider dabil lasterka.*

-KA atzizkia.
– *Nor dabil lasterka ?*
– *Nor oihuka ?*
– *Nor saingaka ?*
– *Maider dabil lasterka.*
– *Xakurra ari da saingaka.*

Animaliei dagozkien hotsak

xitoa	txioka (ari da)
xakurra	saingaka / zaunkaka / xanpaz.
gatua	miauka
astoa	arrantzaka

-KA aditzondo atzizkia
– *Nola ari da xitoa ?*
– *Xitoa txioka ari da.*

Jokoa

Haur batek animalia baten garrasi, oihu edo orroa egiten du, eta gero denen artean animalia hori nola ari den asmatu behar dute. Jokoa alderantziz ere egin daiteke.

Miau, miau ! miauka ari da. – *Gatua miauka ari da.*
Uau, uau ! saingaka ari da. – *Xakurra saingaka ari da.*
Gauza bera egin baina ahoarekin mimatuz
(oihu edo orrorik gabe).

Entzunezko lotoa

Entzunezko loto bat egin animaliak eta beren hotsak oinarritzat hartuz.

nor-nork indikatiboan.
– *Xakurra entzun dut.*
– *Gatua entzun duzu…*

Atabalak

Domino edo memory joko bat asma haurrekin.

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Aurpegia

Aurpegiko bost atalak izenda eta haurrei galdegin erakuts ditzaten (begia, sudurra, ahoa, belarria, azala edo larrua...).

Jokoak

Domino, hunkimen loto, memory joko bat erabil aurpegiko edo buruko atalez mintzatzeko.

Sentsuak edo zentzumenak

sudurra	usnatzeko
begia	ikusteko
ahoa	dastatzeko
belarria	entzuteko
larrua	senditzeko

Irudiak eskuetan

Sudurra, begia, ahoa... eta beste gauza batzuen irudiak eskuetan erabil. Haurrak bi marrazki hautatzen ditu (adib. sudurra eta lilia) eta gisa honetako galderei erantzuten :

-KO destinatiboa.
– *Zertarako duzu sudurra ?*
– *Usnatzeko.*
– *Zeren usnatzeko ?*
– *Liliaren usnatzeko.*
Jokoa irakaslea eta ikasleen artean egin daiteke edota ikasleek beren artean ere.

Gauzak ikus eta hunki

Hiruzpalau gauza erakuts eta utz haurrei eskuetan ikus eta hunki ditzaten. Adib. sagarra/lorea/danborra... Erabil daitezke zentzumenen lantzeko.

nor indikatiboan.
Ezezko formak.
Baina juntagailua.
– *Lorea ez da entzuten baina usaintzen da.*
– *Danborra ez da usaintzen.*

Bi sarbideko taula

Bi sarbideko taula asma daiteke arbelan, alde batean gauzak eta bestean zentzumenak eta behar den lekuetan kurutze bat eman. Ohar gaitezen gauza bera entzuten, senditzen, dastatzen... ahal dela.

nor indikatiboan.
Ezezko formak.
Baina juntagailua.
– *Danborra ez da usnatzen.*
– *Lorea ez da entzuten baina usnatzen da.*

Hunkimenaren lantzeko

Gauza zenbait gorde zaku batean eta eskuarekin hunkituz asma zer den.

nor indikatiboan.
hau, hori, hura erakusleak.
– *Hau lilia da.*
– *Hauek liliak dira.*

Entzumenaren lantzeko

Irakasleak gauza batekin arrabotsa egiten du eta ikasleek, begiak hetsirik asmatu behar dute zer den.

nor indikatiboan.
hau, hori, hura erakusleak.
– *Hau danborra da.*
– *Hauek danborrak dira.*

Oiloak

- **Baserri baten bisita egin eta gero erakusketa bat antola.**
- **Loto bat asma daiteke lotura eginez animalien eta beren umeen artean, ondotik horrekin jostatzeko.**

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Ahoskera

/ś/, /š/, /s/ bereizi behar dira.
– *Oilo **x**uri ka**s**u **z**uri.*
Xistukari frikarien eta afrikatuen arteko erkaketa egin daiteke :
ba**s**oa / o**ts**oa,
xakurra / e**tx**aldea,
zaldia / i**tz**ala.
Esaldi bat asma *otsoa* eta *basoa* hitzekin. Adib. *Otsoa gure etxe gibeleko basoan gorde da eta otsoaren umeak ez dira basotik ateratzen.* Irakasleak ongi ahozkatu behar du. Haurrei erranarazi behar die. Gero erranaldi bera irakasleak hartzen du; xistukari frikariak eta afrikatuak ez ditu berak ahozkatzen baina haurrei erranarazten.

Hiztegia : animaliak beren umeekin

Ahuntza pittikaren ama da.
Behia ahatxearen ama da.
Ardia bildotxaren ama da.

Mintza gaitezen

– *Oiloa xitoaren ama da.* Gisa honetako perpausak haurrei eginaraz : ahuntzarentzat, behiarentzat, ardiarentzat, etabar.

-(R)EN jabego genitiboa.
– Oiloa xitoaren ama da...

*edun aditz laguntzailea

***edun eta izan** aditz laguntzaileen bereizteko eta ergatiboari ohartarazteko ixtorioaren segida asma. *Axeriak oilo koloka ahoan dauka... eta gero ?* Ikasleek erranaldiak osatu behar dituzte aditz laguntzailea edo deklinabide kasuak ongi emanez.

Talde dinamika

Haurrak eta irakaslea errondan daude, xutik; animaliak mimatzen dituzte. Lehen aldian (edo lehen aldietan), irakasleak mugimenduak erakusten ditu eta besteek mugimendu horiek imitatzen dituzte. Beraz irakaslea da gidaria.
Ondotik, ikasleak, aldizka, gidariak izanen dira. Ikasle bat gelatik aterako da eta irakasleak, errondan direnen artean, gidari bat izendatuko du. Kanpoan zegoena sartzen da eta gidaria nor den asmatu behar du (Imitazio jokoaren eramailea).

Ergatiboa.
nor-nork indikatiboan.
– Nork egiten du zaldiarena ?
– Eztitxuk egiten du.

Janariak eta jaleak

Iruditan eman *jale* eta *janariak* : oiloa, gatua, xakurra, axeria, hezurra, sagua... Irudiak pareka formulazio hauek erabiliz :

nor-nork indikatiboan.
Ergatiboa.
– Axeria gose da :
axeriak oiloa jan du.
– Gatua gose da :
gatuak sagua jan du.
– Xakurra gose da :
xakurrak hezurra jan du.

Txalo, txalo

Amuaga (kanabera) bat presta « arrantzan aritzeko ».

-txo eta -ño atzizki tipitzaileak

esku	eskutxo
uso	usotxo
arrain	arraintxo
haur	hauriño
emazte	emazteño
poliki	polikiño

Agintera

aginduak bati	aginduak denei
itzul zaitez	itzul zaitezte
aira zaitez	aira zaitezte
gorde zaitez	gorde zaitezte

Arrantza jokoa

Amuagak egin eta, ikasleek arrainak lotarazi behar dituzte gako batzuen bidez. Matematika ariketa bat egin daiteke arrainei zenbaki bat emanez.

nor-nork indikatiboan.
Aditzaren aspektua : *harrapatu/ko.*
– « Zazpia » harrapatu dut.
– Nik « zortzia » harrapatuko dut.

Motrizitatea

Errotatxoarena, arraintxoarena, igeltxoarena, usotxoarena, sugetxoarena egin mugituz gelan edo kanpoan.

Gure gatua

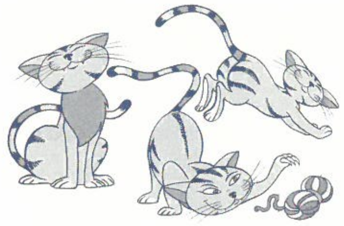

- **krakaden[1] kartoizko zakutxoa egin.**
- **Orriazal bat egin klaseko lanen biltzeko.**

[1] apairu arina

Ahoskera
/ś/ eta /s/ fonemak erabil Mustafa, zifu, zapi hitzekin.

Aditza aginteran
Erranaldi hauek klasean erabil :
– *Tiraiozu biloa, trikota, beharria, sudurra…*
– *Emaiozu panpina Luxiri.*
– *Emaiozue / tiraiozue…*

Antonimoak
atera/sar, kanpora/barnera.
Gatuaren aztaparrak sar eta atera (mima).
Eskuak kanpora atera.
Eskuak sakeletan sar.
Mihia kanpora atera.
Mihia ahoan sar.

Mima jokoa : haurrek ekintza horiek berak antzezten dituzte.

Animaliekin erabiltzen ditugun hotsak eta hiztegi berezia

« *zapi* » « *pitxitxi* »	gatuari
« *te* » « *tto* »	xakurrari
« *purra, purra* » « *ttitta, ttitta* »	oiloari
« kuttin, kuttin » « tturrin, tturrin »	xerriari / urdeari.

Mugimendu jokoa
Hotsen hiztegi berezi honekin, haurrek mugimendu jokoetan parte har dezakete : hots berezi bat entzutean, animaliaren mugimendua mimatuz edo berdin oihua eginez.

Eskulana
Krakaden atxikitzeko zakutxoa egin haurrekin kartoia tolestuz, moztuz eta itsasiz.
Lepokoak egin, haria eta perlak erabiliz. Perlak *sar* edo *atera* haritik.

Deklinabidea : -TIK/-N.
nor-nork indikatiboan.
– *Nik perla gorria sartu dut harian.*
– *Nik perla berdea atera dut haritik.*

« gigognes » edo errusiar panpinen jokoa
Handitasunaren arabera bata bestearen barnean sartzen diren eite bereko gauzak.

Aditzaren aspektua.
Deklinabidea : inesiboa eta ablatiboa.
– *Kutxa gorrian sartuko dut.*
– *Nondik atera duzu eta non ezarriko duzu kutxa hori ?*

Bi gizon lodi

- **Bidaia bat egin oihanera larrazkenaz hitz egiteko eta uzten ezagutzeko. Erakusketa bat antola.**
- **Larrazkeneko uzten inguruan, loto, domino edo memory jokoak egin haurrekin, gero gelan jostatzeko.**

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Ahoskera

au, ai : aukera, haurra, intzaurra, taula, mahaia, zaila, sabaia...
h : a<u>h</u>oa, <u>h</u>aurra, a<u>h</u>urra, <u>h</u>erria, <u>h</u>au, au<u>h</u>erra, be<u>h</u>arria, be<u>h</u>arra, be<u>h</u>ia...

Ondotik adizlaguna

– *Onddoak bildu ditugu aldapan eta ondotik etxean moletan jan.*
– *Xakurra kanpora joan da eta ondotik desagertu da.*
– *Eman zaitez lerro berean Xabiren ondotik.*

Denboraren neurketa

Bi agindu eman haurrari *ondotik* erabiliz eta manuak bete behar ditu ordena kronologikoan. Adib. *Argia itzal eta ondotik leihora joan zaitez.*

Denbora adizlagunak eta aditzondoak :
ondotik, lehenik , gero, aitzinetik...
– <u>Lehenik</u> Maider etxean sartu da eta <u>gero</u> amarekin hasi da margotzen.

Espazioaren neurketa

Gauza bera espazioan oinarrituz :
– *Eman zaitezte denak lerroan Maiderren ondotik*
(kasu : ondotik ≠ ondoan).
– *Eta orain, Maider, eman zaitez lerroan besteen ondotik.*

Irudi sekuentzialak erabil eta ipuin laburrak berriz erranaraz.

Hunkimenaren lantzeko

Bertso-ipuin hau larrazkenean balia daiteke eta irakasleak edo ikasleek gelara ekarri uztak erabiliz hunkimenaren lantzeko. Adibidez Kim jokoa antolatuz : gauzak oihal baten azpian gorde, eta haurrak eskuarekin zer den asmatu behar du.

nor-nork indikatiboan.
– Sagarra hunkitu dut.

Dastamenaren lantzeko

Haurrari begiak hets eta ahora eman fruitu puska bat (gaztaina, sagar, intzaur...). Haurrak ezagutu eta izendatu behar ditu.

nor-nork indikatiboan.
– Udarea jan dut.

Eskuak txalo

Mozorroak egin ihauterikari.

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Ahoskera

a) Xistukari frikariak eta afrikatuak : /ś/, /š/, /s/ → /ć/, /č/, /c/
Zarta, ditzagun, xafla

b) Dardarkariak : /r̄/, /r/
Tira, karra, torra...
Hitz hauen bereizketa egin : tiri/tirri, mara/marra, hori/horri, ura/urra...

Esaldi hau erranaraz : « *Esku batekin urra ezazu orri hori eta uraren gainean emazu.* »

Aurpegiari dagokion hiztegia

kopeta, matela, sudurra, ahoa, ezpaina, kokotsa, beharria, begia, bekaina...

Zein da falta ?
Izendatzen ez den aurpegi atala, zein da ? Falta dena atzeman.

Buruaren atalez baliatuz, loto jokoa egin.

« **Jakesek erran du** » jokoa egin.

nor-nork indikatiboan / aginteran.
-KO atzizkia.
Ezezko formak.
– *Sudurra erran duzu.*
– *Begia ez duzu erran.*
-KO (aginterazko perpaus osagarria)
– *Jakesek erran du sudurraren hunkitzeko.*

Mozorroak egin

Motrizitatea

Ezker/eskuin : lateralizazioa lantzen ahal da, begien, belarrien, matelen inguruan.

Agintera
– *Har ezazu eskuineko belarria...*

Simetriaren lantzeko jokoa

Orri batekin, aurpegi baten itxuraren lortzeko haurrei orriaren tolestea eta moztea galdetzen zaie. Begiak, ezpainak, sudur ziloak eta belarrien inguruak simetrian agertzen dira orri hori berriz zabaltzean.

Marrazki lana

Ikasleak bururatu behar du irakasleak hasi duen marrazkia :

nor-nork indikatiboan.
Aditzaren aspektua.
– *Sudurra marraztu dut.*
– *Begia marraztuko dut.*

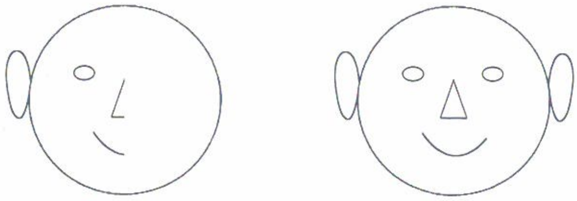

Esku joko

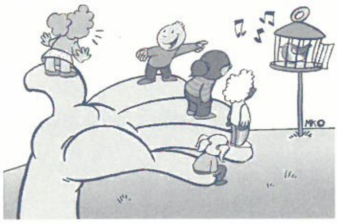

Ahoskera

/k/ eta /g/ leherkari belareak
kikila, laguna, nagusia, kaiola, erakuslea, nagia, …

/ć/ eta /č/ xistukari afrikatuak
Pototsa, bilintxi, balantxa…

« Bilintxa, balantxa, arratsaldean, pototsa sartu da. »
Esaldia erranaraz.

Erhien izenak gogoan har

Galderazko egiturak erabiliz :
– *Zein da erhi kikila ?*

Agintera (nor-nork) erabiliz :
– *Erakuts ezazu erhi pototsa.*

Agintera (nor-nori-nork) erabiliz :
– *Erhi pototsa erakuts iezadazu.*

Ezezko forma perpaus bakunean :
– *Hori erhi kikila da ?*
– *Ez, hori ez da erhi kikila, hori erhi* pototsa da.

Erhien margotzen

Haurrek behatzak margotzen dituzte kolore ezberdinez eta honelako galderak egin ditzakete :

-Z instrumentala.
nor-nork indikatiboan.
– *Zein kolorez margotu duzu erhi pototsa ?*
– *Pototsa berdez margotu dut.*

Arraina

Arrain untzi bat egin gelan eta erakusketa bat antola.

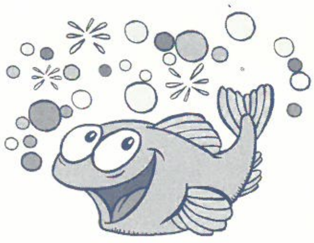

Ahoskera

/k/ *ttiki, igerika, ideki...*
/t/ bustidura : *ttiki, amatto, ttitta, Kattin, Pettan, ttaka-ttaka...*

Esaldi hau bustidurak erabiliz erranaraz. *Adib.* :
– *Petan eta amato sartu dira xakur tipiaren tegian eta Patu haundia agertu zaie.*

Harridura adierazleak

To ! No ! Hara ! Hori ! Soizu ! Begira !

Itsas mundua

« *burbuila* » hitza irakasleak azaltzen du.
Non egiten da igerika ? *Itsasoan, errekan, igerilekuan...*
Itsas animalia mota zenbait : *amuarraina, marrazoa, izurdea, etabar...*

Bi sarbideko taula egin daiteke

nor indikatiboan.
Ezezko formak.
– *Arrain gorria itsasoan bizi da.*
– *Ez, arrain gorria ez da itsasoan bizi*

	itsasoa	erreka	arrain untzia
marrazoa			
arrain gorrria			
amuarraina			
izurdea			

Antonimoak lantzen

Handi/tipi :
Marrazoa arrain *handia* da.
Arrain gorria arrain *tipia* da.

Ideki/hetsi :
Ahoa *idek*, ahoa *hets*.
Atea *idek*, atea *hets*.

Arraintegia egin : eskulana

Arrain untzia egin (edo egina ekarri) eta kartoizko arrainak lot. Tipiak eta handiak, gainean eta beherean ezar eta mintzatzeko parada eman.

-N inesiboa.
– *Non da arrain tipia ?*
– *Arrain tipia gainean / eskuinean / beherean da.*

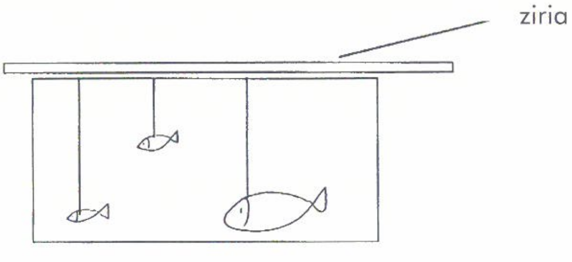

Erhi potots jauna

- **Erhiei txontxongilo itxura eman, gero antzezteko.**
- **Etxe barneko ingurugiroa sor. Kartoizko etxea egin edo kanpoko jostalekuan etxola eraik. Ondotik beste ikasgelei erakuts.**

Erhiekin mugimendu zehatzen egiten treba

esku bateko erhi guziak tolestu eta, aldian-aldi, bat atera eta izenda.

nor-nork indikatiboan.
Agintera.
– Erhi pototsa atera ezazue/sar ezazue.
– Erhi nagia atera dut.

Itzal antzerkia

Haur bakoitzak pertsonaia edo animalia bat mimatzen du erhiak mugituz eta antzerki bat antolatzen dute denek elgarrekin, solasaldiak gehituz.

nor-nork indikatiboan.
– Nik otsoarena egin dut.
– Guk liliarena egin dugu.

Beste antzerki bat

Joko moldean, haur batek besteen etxeak bisitatzen ditu...
Adib. :
– Kas, kas, kas, Patxi hor zirea ?
– Xo lo naiz... !
Horrela zenbait aldiz. Eta azkenean :
– Kas, kas, kas, Gaxuxa hor zirea ?
– Kasu ! Harrapatuko zaitut !

nor-nork indikatiboan.
Aditzaren aspektua : -TZEN/-KO.
– Nork harrapatu zaitu ?
– Xantik harrapatu nau.
– Harrapatuko zaitut.

Xokoleta[1]

[1] Txokolatea

Xokoletarekin errezeta bat egin besta baten karietara.

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Nor-nori aditz forma : zait/zaigu/zaizue

Kuku-gordeka jokoa

Haur bat taldetik desagertzen da eta jakinean ez den batek, laster asmatu behar du zein den.
– *Nor gorde zaigu ?*
– *Panpi gorde zaigu.*

Begiak hetsirik

Haur batek begiak hetsirik dauzka eta aldian-aldi, lagunak mintzatzen zaizkio :
– *Nor mintzatu zaizu, Peio ?*
– *Maddi mintzatu zait.*

Gehiago/gutiago

Nozio horien lantzeko, era ezberdinetako eskulanak edo berdin sukaldaritzako errezetak erabil.

Erritmoaren lantzeko, taupada jo

Haurrak binazka edo bi taldetan eman :
Bokalak erraitean zangoekin lurra jo.
Perpausak direnean, eskuekin izterrak jo.
Gauza bera egin daiteke bokalen eta kontsonanteen bereizteko.

Errimaren lantzeko

Bokal bat hauta eta erranaldiaren muturra asma.
Adib. :
« *A, A, A, nik badut biziklet**A**...*
*E, E, E, biziki dut nik mait**E**...*
*I, I, I, harekin naiz ibilk**I**...*
*O, O, O, gauaz egiten dut l**O**...*
*U, U, U, oilarrak kukurruk**U*** »

Bilduma

Katalogoetan, janarien sailean, xokoletadunak motz eta itsas.

Bost erhi

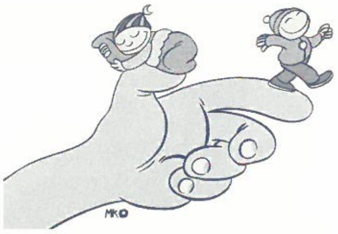

Haurrek jendeen edo animalien esku edo zangoen hatzak[1] margotzen dituzte. Bestalde, igeltsua edo buztina erabil dezakete hatzen moldatzeko. Burrasoendako erakusketa antola.

[1] aztarnak, arrastoak.

012345678910

Matematika

Osaketak ahoz.

1	2	3	4
4	3	2	1
5	5	5	5

1	2	3	4
.	.	.	.
5	5	5	5

.	.	.	.
4	3	2	1
5	5	5	5

Borobiltegia egin

-KO destinatiboa
– Bost osatzeko, lau eta bat behar dira.

Izan daiteke lepoko bat perlaz egina.

borobilak manipula. Adib. : *1 eta 4, 5 dira*

Osaketak ahoz :
1 eta …, 5
2 eta …, 5
3 eta …, 5

… eta 4, 5
… eta 2, 5
… eta …, 5

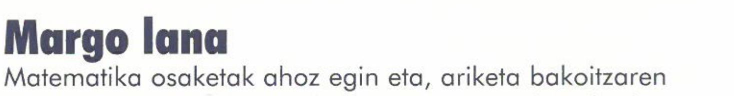

Margo lana

Matematika osaketak ahoz egin eta, ariketa bakoitzaren irudikatzeko, irakasleak eskuen marrazki zenbait ikasleei banatzen dizkie eta galdatzen erhiak bi koloretan eman ditzaten.
Adib. : *1 berdez , 4 gorriz.*

-Z instrumentala.
Leku-aditzondoak.
– Bat egin dut gorriz.
– Nik lau egin ditut berdez.
– Hemen gorriak dira.
– Hor urdinak dira.

Erhiak mugimenduan

Ikasleak, zenbaki baten entzutean, erhi kopuru egokia erakusten du.

Aditza aginteran.
– Erakuts itzazu bost.
– Erakuts ezazu bat.

Erhi pitiña

Hitzen erranahia

Kusia : Ikus ikasgelako haur bakoitzak kusirik baduenetz bere familian.
Zorria : Non atzemaiten da ? (irudiak eta argazkiak lagungarri).
Zorri hiltzailea : Zer da ? Erakuts keinua eginez.

Antzerki laburra

Eman haur bakoitzari erhi baten betekizuna (erhi pototsarena, pitiñarena...) eta joko tipi bat asma.

nor-nork indikatiboan.
Ergatiboa.
– *Nik kusiarena egiten dut.*
– *Zuk Lanpetrirena egiten duzu.*

Marrazkia

Haur bakoitzak bere eskuaren ingurua orri batean marrazten du. Erhiak izendatu arau, bakoitza kolore batez margotzen du eta gisa honetako solasaldiak egiten :
– *Nolakoa da erhi pitiña ?*
– *Erhi pitiña gorria da.*

Eskulana

Ikasleek, kartoizko eraztunak egin eta, margotu behar dituzte.

nor-nork indikatiboan.
-N inesiboa.
Aditzaren aspektua.
– *Zein erhitan eman duzu eraztuna ?*
– *Erhi pitiñan eman dut.*
– *Nik erhi nagian emanen dut.*

Erhien motrizitatea

Ukumiloa / ukabila egin esku batean eta erhiak banazka izendatzean, altxa.

nor-nork indikatiboan.
– *Altxa ezazu(e) erhi pototsa.*
– *Pototsa altxatu dut.*

Arroltzeak

Erhi txontxongiloak : bat egurra, bestea sua, arroltzea..., pertsonaiak asma eta antzerki ikusgarria antola.

Arroltzeak mintzagai

Zer dago barnean ? Gorringoa / zuringoa.
Nola jaten da ? Kuskuan, moletan (tortilan), freiturik, gogorturik, ...
Zein janaritan aurki daiteke ? Adibidez bixkotxean.
Hiru galdera horien inguruan ekimen franko asma daiteke.

Antzerki jokoa

Bertso-ipuinean dauden bost egintzak berriz azaldu eta, haur bakoitzari funtzio bat ematen zaio eta elgarrekin antzezten dute. Ikasle batzuek bertso-ipuineko egintza bat mimatzen dute. Une berean, besteek, irakaslearen « *Zer egiten ari da ?* » galderari, erantzun behar diote.

Aditzaren aspektua.
ARI IZAN aditz-lokuzioa.
– *Nik egurra ekarri/ko dut.*
– *Zuk sua eginen duzu.*
– *Zer ari da Julen?*
– *Julen sua egiten ari da.*

Errezeta

Arroltzeak kuskuan presta.

Arroltze irudiak simetriaren lantzeko

Irakasleak neurri guzietako arroltze marrazkiak erditik mozten ditu, nahasten eta ikasleei banatzen. Hauek arroltzeak berriz osatu behar dituzte.

-(R)EN zabego genitiboa.
Ezezko forma.
– *Arroltzearen erdia atzeman dut.*
– *Ez dut arroltzearen erdia atzeman.*

Merkatura

- **Kartoizko etxe bat eraik ikasgelan eta honen estrena antola.**
- **Merkatu plazaren bisita. Merkatuko saltzaileak eta abere merkatuaren ezagutza egin eta, bilduma edo erakusketa asma.**

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

***Hetsi* eta *ideki* aditzen ulermena eta erabilera**

Begiak, beharriak eta eskuak idek eta hets : irakasleak aginduak eman eta, ikasleek egintzak burutu behar dituzte. Ikasleak ere agintari izan daitezke aldizka.

Kartoizko etxean :

- *Idek ezazu leihoa, ahoa...*
- *Leihoak, ateak idek itzazu eta hets itzazu.*

Taldea mugimenduan

Haur talde batek, errondan, eskuz-esku loturik, arrain sarea osatzen du. Beste ikasleak arrainak dira. Arrainek sarea zeharkatzen dute (beso azpitik pasatuz) barnetik kanpora eta kanpotik barnera. Sarekoek zenbakiak kantatzen dituzte finkatua duten zenbaki bateraino. Zenbaki hori kantatu bezain laster, sarea hesten dute (besoak jauts). Sare barneko arrainak preso dira eta sare handiagoa harrapatuekin osatuko dute hurrengo kantuan. « 1,2,3... sarea **hets** edo **idek**... » izan daiteke kantu doinu batekin emana. Jokoa, arrain guziak harrapatuak direlarik bukatzen da.

-N inesiboa.
nor indikatiboan.
Aditza aginteran.
– Xabi barnean/kanpoan da.
– Idek/hets ezazue sarea.

Domino jokoa etxe irudiekin

etxe handiak, tipiak, gorriak, berdeak...

nor indikatiboan.
Erakusleak.
– Etxe hau tipia da.
– Etxe hori handia da.

Ipuina

Hets/idek egintzen lantzeko balia daiteke *Otsoa eta pittikak. Albums du Père Castor. Flammarion (euskaratua).*

Eskuak garbiak ditut

Haurrek beren eskuen hatzak[1] margotzen dituzte. Bestalde, igeltsua edo buztina erabil dezakete hatzen moldatzeko. Ondotik, erakusketa apailatzen dute burrasoentzat.

[1] aztarnak, arrastoak.

Ahoskera

/ś/ fonemaren lantzeko hitz hauek errepikaraz : ha**s**iera, o**s**a**s**una, i**s**opa, **s**alda, **s**o**s**a, **s**a**s**oina…
« *Sasoinaren hasieran, sortu da Susana.* » esaldia errepika.

Irakasleak esaldi bat erraten du. /ś/ fonema entzutean, ikasleek eskua altxatzen dute.

Motrizitatea

Zein bere haztarnen bila : haur bakoitzak bere eskuen ingurua marrazten du. Irakasleak denen lanak biltzen ditu, nahasten eta lurrean hedatzen. Ikasleek eskuak ongi pausatu behar dituzte, eskuina eta ezkerra ongi bereiziz.

nor-nork indikatiboan.
Erakusleak inesiboan.
– *Ona atzeman du/duzu/dugu.*
– *Ongi sartzen naiz honetan/horretan.*

Eskuen garbitzen ikasi

Izenordainaren ***noren*** **kasua.**
Izenlagunak pluralean.
– *Ene eskuak garbiak dira.*
– *Zure eskua garbia da.*

Taldea mugimenduan

Elgarri so/bekoz-beko/sahetsean/bizkarrez eman zaitezte.
Taldean bikoteak osa eta joko horretan ikasle guziak sarraraz.
Gehi daitezke : *belauniko, jarririk, kokoriko, ixtaklok, etzanik, ahuspez, etzanik gora begira, …*
Xoria, arraina, ahatea edo igelarena egin. Jokoa luzatzen ahal da hartza, behia edo beste animalia batzuekin.

nor aginteran.
– *Eman zaitezte bekoz-beko.*
– *Eman zaitez bizkarrez.*
nor-nork indikatiboan.
Aditzaren aspektua.
– *Nik ahatearena egiten dut.*
– *Zuk hartzarena eginen duzu.*

Mozorroak

Pastila gorri batzu eman kopetan, mateletan, sudurrean, begietan, eskuetan… eta ondotik molde honetako erranaldiak eginaraz :
– *Kopeta gorria dut.*
– *Matelak gorriak ditut…*

nor-nork pluralean.
– *Kopeta gorria dut.*
– *Matelak gorriak ditut.*

Oiloa

Arroltze[1] moleta bat egin pazko garaian.

[1] arrautza

Ahoskera

/r/, /r̄/ dardarkariak
Arroltzea, herria/eria/erhia, hiria/irria, haria/harria... Gauzak konkretuki erakuts eta hitzak errepikaraz.
« *Ene herrian eriek irri guti.* » eta « *Hari eman iezaiok berri.* » erranaldiak errepikaraz.

Aditza

Hartu, hautsi, bota, jan... aditzen inguruan, *edun (nor-nork) aditz-laguntzailea eta ergatiboa erabil.
– *Nik hartu dut.*
– *Nik hartu ditut.*
– *Nork hartu du arroltzea ?*
– *Nik hartu dut.*
– *Zuk bota duzu gatza ?*
– *Bai, nik bota dut.*

Hemen, hor, han aditzondoak

Ikasleak non

Irakasleak agindurik (*Maider, jar zaitez hor*), ikasleak ikasgelako gune zehatz batzuetan kokatzen dira. Gero haur bakoitzak toki berezi batean gauza bat ezartzen du eta erranaldi bat asmatzen du erakusleak erabiliz. Adib. : – *Nire arkatza, han dago.*

Aditzondoak
– *Nire arkatza han dago.*

Talde mugimendua

Haurrak errondan daude. Bertso-ipuina errepikatuz, bakoitzak bere aldian, erhi baten jokoa egiten du. Tipiarena gertatzen zaionak baztertu behar du. Bertso-ipuinaren deklamazioa bukatzen da jokolari bakar bat gelditzen denean.

nor-nork indikatiboan.
– *Nik gatza bota dut.*
– *Zuk egurra ekarri duzu.*

Antzerki laburra

Haur bakoitzak egintza bat mimatzen du eta besteek zein den asmatu behar dute.

Argi-oilarrak

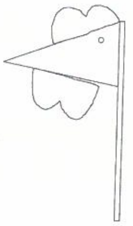

Argi-oilarraren txontxongiloa egin eta antzerkia asma.

« musuka » gisako beste adizlagun batzuk eman : *laster**ka**, hesa**ka**, itzuli**ka**, gibel**ka**, aitzin**ka**, zehar**ka***. Hitz hauen erabiltzeko harat-hunat franko asma daitezke.

Joan/eduki aditz trinkoak

– *Nola zoaz ?*
– *Gibelka noa.*
– *Nola zoazte ?*
– *Aitzinka goaz.*
– *Nork dauka kukurusta ?*
– *Oilarrak dauka kukurusta.*

Perpausa ezezko forman

– *Ahateak kukurusta badu ?*
– *Ez, ahateak ez du kukurustarik.*

Dantza

Dantza bat asma daiteke haurrak errondan emanez eta bertsoaren hitz berak hartuz, esku jokoa gorputz joko bilakaraziz, gora, behera, itzulika...
Dantza hori txontxongiloekin ere egin daiteke.

Uhainak

- **Ekaitza denean itsasoa irudika horma-irudi batean.**
- **Itsas portua bisita eta bilduma bat egin.**

Ahoskera

/ś/ eta /š/ xistukarien arteko ezberdintasunaren lantzeko, xistukariak dituzten hitzak errepikaraz : *x̲oria, s̲aindua, x̲ixupika, s̲inestea, x̲okoleta, x̲ix̲tuan, x̲ax̲aka...*
« Xoria sasitik xixariari sartzeko dio erraiten. »
Molde honetako esaldiak errepikaraz.

Eguraldia

Haizea, ximixta, ortziria (trumoia), eguraldiari dagozkion hitzak erabil.

Eskulana

Paperezko haize errota edo parpaila egin.

Gorputz adierazpena

Ikasleek ekaitzaren giroa antzezten dute. Arraunketan hasten dira. Ikasle bakoitzak funtzio bat betetzen du : batek haizea, besteak ortziria... eta ekaitza indartsuago eta arraunketa lasterrago, gero emekiago...

nor-nork indikatiboan.
Agintera.
Aditzaren aspektua.
– *Zuk haizearena egin duzu.*
– *Nik ortziriarena eginen dut.*
– *Egin ezazu haizearena.*

Irudiak bil

Ekaitzari dagozkion irudiak bil eta erakusketa bat egin.

Peio eta Maddi

Grabaketa saioa kanpoan : magnetofonoan kanpoko hotsak graba eta muntaia egin ondotik beste gelakoei aurkezteko.

Agurtzeko formulak ikas

egun on, bihar arte, agur, ikus arte, adio, ez adiorik...

Antzerki laburra

Haurrek, binaka edo taldean emanak, agurtzeko formulak antzezten dituzte. Eguneroko ihardueretan ere baliagarri dira.

Hets/idek

Ikasgelako atea, leihoak, liburuak eta beste gauza asko balia daitezke hitz horien erabiltzeko.

Paper tolestea

Abere baten ahoa egin eta, *idek/hets* mugimendua eginaraz.

Agintera
– *Idek ezazu/hets ezazu ahoa.*

Aditzaren aspektua

Animalien hotsen inguruan « *entzun* » aditza eta haren aspektua : -TU/-TZEN :
Haur bakoitzari bi animaliaren hotsak eginaraz :
– *Zer entzun dugu ?*
– *Xakurrraren hotsa egin dut.*
– *Zer entzuten dugu orain ?*
– *Zezenaren orroa egiten dut.*

Taldea mugimenduan

Nola egiten du ardiak ?
Nola egiten du behiak ?
Asto, oilo, oilar, untxi (lapin), xakur, gatu, xori... haurrek animalia anitzen orroak egin ditzakete.
Haurrek ikasgelako espazio guzia hartzen dute. Irakasleak animalia izendatzean (adib. behia) jokolariek mimatzen dute.

-(R)EN jabego genitiboa.
Aditzaren aspektua.
– *Zuk oiloaren hotsa egin duzu.*
– *Nik astoaren orroa eginen dut.*
– *Egin ezazu haizearena.*

Zezenari dagozkion giro eta irudiak

Bilduma bat egin (korrida, San ferminak, ...).

Xirrixti-mirrixti

- **Bilduma bat edo erakusketa bat egin janariak eta edariak oinarri.**
- **Sorginen gaua asma.**
- **Baratze baten bisita egin baratzezainak lagundurik.**

Janariak/edariak : zer da jaten, zer edaten ?

Adibideak eman janari/edari sailkapenaren arabera : esne, ogi, arroltze, jogurt, zopa...

Apairuak

jan/edan aditzak erabiliz, azken apairuak aipa eta ondokoak asma.

nor indikatiboan.
Aditzaren aspektua.
– Zer jan duzu atzo ?
– Zer janen duzu egun ?
– Ogia jaten da.
– Ura edaten da.

Ahoskera

Ikimilikiliklik ! : haurrak, hitz horren erraten saiatzen dira ; beste hitz luze zenbait asmatzen dituzte eta errepikatzen. Hortarako egoera berezi bat sor daiteke : Sorginen gaua da eta sorginek behar dituzte gauza miresgarriak egin formula luze batzuk erabiliz.

Hitz-jokoa

Irakasleak edo ikasle batek janari eta edari izenak erraten ditu eta ikasleek aldi oro ihardesten diote :

(jaten denean)	« kikiri ! »
(edaten denean)	« hurrup ! »
(ez delarik ez jaten, ez eta edaten)	« ikimilikiliklik ! »

Bestela egin daiteke : ikasleek kartoizko irudiak edo zinezko janariak esku menean dituzte eta irakasleak « kikiri » erratean, ikasleek jaten den gauza bat hartzen dute eta erakusten.

Zamalkari

Zaldi eskola bat bisita eta argazki bilduma egin burrasoei aurkezteko.

Ahoskera

/ś/, /š/, /s/ ⇒ xistukari afrikatuak /ć/, /č/, /c/
Adibidez :
jau<u>zi</u> ⇒ jan<u>tzi</u>
a<u>za</u> ⇒ ha<u>tza</u>
i<u>xi</u>lik ⇒ a<u>txi</u>k
u<u>so</u> ⇒ o<u>tso</u>
« *Uso bat airean eta otso bat azpian, biak osasun onean.* »
erranaldia errepikaraz.

Non, nondik, nora

putzuan / handik / harat
putzutik / kanpora

Nondik nora jokoa

Putzua, zalditegia, pentzea... irudika lurrean marrazki batzuen bidez eta haurrak ibiltzen dira batetik bestera beren ibilbidea aitzinetik asmaturik.

nor indikatiboan.
Deklinabidea : ablatiboa, adlatiboa.
– *Zu pentzetik joan zara.*
– *Ni zalditegira joan naiz.*

*edun aditz laguntzailea

nor-nork : nau/hau/haute/zaitu/zaitut...
Kirol edo motrizitate egoera batean hunkimen joko bat asma.
Ikasleen artean jokoa egin eta forma hauek erabil :
– irakasleak edo ikasleak : *Nor<u>k</u> hunkitu <u>**zaitu**</u> ?*
– ikasleak : *Jone<u>k</u> hunkitu <u>**nau**</u>.*

Sagarra

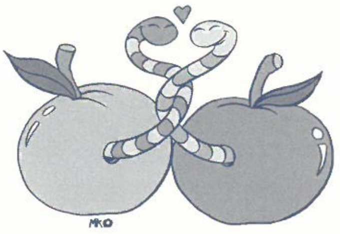

- **Larrazkeneko uztak aipa : udare, gaztaina, piko, mahats... Fruituen argazki erakusketa apaila.**
- **Puzzle bat edo puzzleak eraik fruitu ezberdinen irudiak katalogoetatik hartuz.**

ABCDEFGHIJKLMNÑOPQRSTUVWXYZ

Ahoskera

/ś/ eta /s/ xistukariak

Bi hots hauen ongi adierazteko adibideak har : *sagarra, sua, eskalea, ezkila, eztula, solasa*... eta ongi errepikaraz guziei.

Esaldiak errepikaraz :
« Bi sagu solasean, zakuan dira sartu. »
« Zakuan dira sartu eta sei ziloetan kukutu. »

Egon aditz trinkoa

Nago, hago, dago, gaude, zaude, zaudete, daude.

Ikasleak mugimenduan

Irakasleak ikasleak gomitatzen ditu lekuz aldatzera. Eta aldi oro *« Non zaude ? »*, *« Non dago Antton ? »*... galderei erantzuteko, ikasleak *egon* aditza erabili behar du.

« Itsu-mandoka » jokoa

Haur batek begiak hetsirik, lagun bat besteen artean atzeman behar du, galde-erantzunei esker :
– *Non zaude Maider ?*
– *Hemen.*
– *Non zaudete Maider eta Peio ?*
– *Hemen.*

Suhiltzaileak

Suhiltzaileen egoitza bisita. Bilduma bat egin han hartu argazkiekin.

Jantziak

Suhiltzaileen arropen idurikoak soinean ezar.
– *Zer daukazu soinean ?*
– *Nik paltoa badaukat.* Baiezko formak erabil.
Bakoitzak ematen du bere jantzien berri.
– *Zer dauka suhiltzaileak soinean ?* Ikasleek suhiltzaileen arropen deskribapena egiten dute.
– *Suhiltzaileak badauka...*
ezarri, kendu, jantzi aditzak erabiliko dira.

Antzerki laburra

Suhiltzaileen abiatzea : ikasle batek kapitainaren funtzioa dauka; aginduak bere lagunei eman beharko dizkie (bereziki jauntzi eta tresnen hiztegia erabiliz).

nor-nork aginteran.
– *Ezar ezazue paltoa.*
– *Botak ezar itzazue.*

Jakintasunen bilduma – 1

Erabil eta lan daitezkeen zehar jakintasunak

1 – Jarrerak (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 84-86. or.)

Autonomia erakutsi espazioan, gauzei eta jendeei buruz; bere gorputza ezagutu; jokamoldea iharduerei egokitu; gorputz trebetasuna erakutsi.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Jokamoldea talde egoerari egokitu; parte hartu; besteekin harremanetan jarri; besteari behatu, bestea onartu eta errespetatu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Elgarrekilako bizitzaren arauak ulertu eta onartu, gogokoak ez direnak barne.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Estetikaren sendikortasuna ukan eta bere gostuak adierazi, beste obretan ere.	**3** Atabalak **5** Txalo, txalo **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **11** Erhi potots jauna **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **17** Eskuak garbiak ditut **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak
Ixtorioak, egoerak, jokoak eta gauzak irudikatu eta sortu. Hasi errealitatearen eta asmatuaren bereizten.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Jendeen, landareen, animaleen munduari buruz interesa erakutsi. Gauza teknikoei eta gertakari naturalei ere.	**2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **10** Arraina **12** Xokoleta **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **25** Suhiltzaileak

2 – Espazioaren eta denboraren oinarrizko kontzeptuen eraikuntza
(ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 88. or.)

Bere burua kokatu leku batean.	**4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **24** Sagarra
Bere buruari ezaubideak eman eta kodetu.	**4** Oiloak **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **20** Uhainak
Ibilbide sinple bati jarraitzen jakin.	**4** Oiloak **7** Bi gizon lodi **11** Erhi potots jauna **16** Merkatura **20** Uhainak **23** Zamalkari
Bere burua denbora hurbilean kokatu eta hasi kronologiari ohartzen (oraina, eguna, astea).	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Denboraren eta espazioaren markak adierazi.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

3 – Metodologia jakintasunak (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 89-91 or.)

Oroimena erabili egoera ezagunetan oinarrituz.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Ixtorioen, kantuen, olerkien... eta beste segiden gogoan atxikitzen trebatu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Egitasmo batean parte hartu, helburua ezaguturik.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Berdintasunak eta ezberdintasunak bereizi (itxurak/formak, koloreak, izariak, soinuak...).	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Hasi indar berezi baten egiten eta lana artarekin burutzen. Gela barneko antolaketa errespetatu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Agindu/manu bat ulertu eta bete.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Jakintasunen bilduma – 2

Erabil eta lan daitezkeen hizkuntza jakintasunak

1 – Elgarrekin bizi : komunikatu. (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 94. or.)

Hitza hartu eta molde ulergarrian bere burua adierazi.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Galderen edo erantzunen egiten ikasi.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Testu laburrak (olerkiak...) adierazi eta gogoan atxiki.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Gertakari baten kondakizuna ulertarazi pertsona helduari.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

2 – Idatziari hurbildu. (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 96-98. or.)

Testu batean, elementu zenbaiten bereizten ikasi, beren sentsuaren eta funtzioaren ezagutzeko (izenburua, sinadura...).

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Eguneroko hitz batzuen ezagutzen ikasi.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Ahozkoaren eta idatziaren arteko loturari ohartu; esaldi sinple baten hitzak (silabak, fonemak...) bederazka ezagutzen ikasi.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Fitxa edo liburuxka baten eraikitzen ikasi, jadanik landuak izan diren testu laburrak eta irudiak bilduz.

1 Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

3 – Mintzatzen ikasi. Nork bere hizkuntza eraiki.
(ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 100-101. or.)

Gauza, egintza eta sendimenduak izendatu eguneroko egoeretan.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Hiztegi zehatza gogoan atxiki eta doakion kontestuan erabili.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Gramatika arau batzuei ohartu (pluralaren marka...).	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Aditzen denboraldiak, izenordeak eta lokailuak aldatuz erabili.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Ikasi hiztegia beste egoera batzuetan baliatu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Aho hizkuntzaren elementuak ezagutu (soinuak...), bereizi, baliatu (hitz jokoak), elgarri lotu (hitz berriak sortu...).	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

4 – Iharduera grafikoa (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 104. or.)

Eguneroko gauzen eta pertsonaien marrazten ikasi.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Ikasgelako iharduerei dagozkien hitz edo berdin esaldi labur batzu kopiatzen ikasi, eta hitzari osotasuna emaiteko gisan, idazkera lotuan trebatzen hasi.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Jakintasunen bilduma – 3

Erabil eta lan daitezkeen erakas alorretako jakintasunak

1 – Ikasteko baliabideak : matematika.

(ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 106-107. or.)

Gauzen ezaugarri zenbait ezagutu, horien konparatzeko, bereizteko, sailkatzeko eta ordenatzeko.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **18** Oiloa **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Zenbaki prozedura numerikoa (edo ez numerikoa) obratu. Beste biduma batek bezainbeste gauza dituen bilduma bat egin. Gauza kopuru bera duten bi bilduma egin. Bildumen artean, erkaketak, zatiketak, banaketak... egin.	**1** Olentzero **5** Txalo, txalo **12** Xokoleta **13** Bost erhi **16** Merkatura
Zenbaki ezagutuen segida luzatu eta zenbatzeko baliatu.	**1** Olentzero **13** Bost erhi **16** Merkatura
Formak ezagutu, ezberdindu eta sailkatu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Bere burua espazioan kokatu.	**4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **16** Merkatura **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **23** Zamalkari **24** Sagarra

2 – Munduari ohartu (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 112. or.)

Animalien eta landareen biziaren ezaubideei ohartu.	**2** Piko, piko **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **24** Sagarra

3 – Elgarrekin bizi (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 119. or.)

Elgarrekin bizitzeko arauak onartu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

4 – Iruditu, senditu, sortu. (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 120. or.)

Botzarekin jostatu eta haren ahalak ikertu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

Bere burua espazioan eta denboran kokatu joko kantatu eta dantzatuen bidez.	**2** Piko, piko **4** Oiloak **7** Bi gizon lodi **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **16** Merkatura **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi

5 – Munduan ihardun (ikus Frantziako hezkuntza ministeritzako lehen mailako eskolen programak, 122-123. or.)

Botzarekin jostatu eta haren ahalak ikertu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Oinarrizko egintzen hautu zabalena erabili (ibili, jauzi egin, aurtiki...).	**4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Egintza burutzera ausartu.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak
Besteekin parte hartu gorputz adierazpen ihardueretan eta jokoetan, arau soil batzuen arabera, horien balioa onarturik.	**1** Olentzero **2** Piko, piko **3** Atabalak **4** Oiloak **5** Txalo, txalo **6** Gure gatua **7** Bi gizon lodi **8** Eskuak txalo **9** Esku joko **10** Arraina **11** Erhi potots jauna **12** Xokoleta **13** Bost erhi **14** Erhi pitiña **15** Arroltzeak **16** Merkatura **17** Eskuak garbiak ditut **18** Oiloa **19** Argi-oilarrak **20** Uhainak **21** Peio eta Maddi **22** Xirrixti-mirrixti **23** Zamalkari **24** Sagarra **25** Suhiltzaileak

BERTSO-IPUINAREN ZENBAKIA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Aditza																									
nor indik. orainaldian	•	•	•							•			•		•	•						•	•		
nor-nork indik. orainaldian	•	•		•	•	•	•	•	•		•			•			•	•		•			•		•
nor-nork indik. iraganean	•						•																		
nor-nori indik. orainaldian												•													
agintera	•				•	•		•	•		•		•			•	•			•	•				•
aditz trinkoa																			•					•	
aditzaren aspektua					•			•			•			•	•		•			•	•	•			
aditz-lokuzioak	•														•										
Deklinabidea																									
-k ergatiboa	•			•										•				•					•		
-tik ablatiboa						•																	•		
-ra adlatiboa						•																	•		
-n inesiboa						•				•				•		•	•								
-en genitiboa				•											•						•				
-ik partitiboa																									
-z instrumentala									•				•												
Adberbioak eta juntagailuak																									
leku aditzondoak																		•							
denbora aditzondoak (gero...)							•																		
denbora adizlagunak (ondotik...)							•																		
aurkaritzako juntagailua (baina,...)			•																						
modu aditzondoa (-ka atzizkiduna)		•																	•						
Perpausak																									
ezezkoak			•				•	•	•	•					•				•						
aginterazko perpaus osagarriak								•																	
harridurazkoak							•			•															
helburuzkoak			•										•												

Beste bertso-ipuin zenbait

Eskua
Deitzen naute erhi kikila,
axita naiz eta abila;
andereek fantesiaz naute,
airean atxikitzen tente.
Ondoan dut nire mutila,
langilea bezain xotila,
eraztunen ibiltzailea.
Lanpero, urguluz betea, hortxet dago
haundi-haundia,
iduri denen nagusia,
josteko baituke xapela.
Lanpetit, hauxe da izena !
ez da segur baliosena,
lan ihes, beti akitua.
Azkenik zorri-hiltzailea,
haundiek diote Behatza
nahiago dut Erhi pototsa.
Hor dago zabal eta azkar
lagunen uztartzaile suhar.
Denek bat elgarrekin,
lan onik dezakegu egin.

Eguberri I
Danba, danba,
nor heldu da ?
Olentzero, Olentzero !
– Sar zaitez, sar zaitez !
– Besta on eta zorion !

Eguberri II
Erhi ttiki, Eguberriko zer opari ?
Erhi pitiña, besoetan panpina,
erhi nagia, kamion gorria,
erhi nagusi, Olentzero ikusi,
erhi erakuslea, munduan bakea,
erhi pottolo, egun osoan lo.

Barraskilo
Barraskilo beti da lo,
kanpoan egiten duenean bero.
Hodei ttipia da pasatu
eta euria egin du.
Barraskiloak du atera
kanpora lehen adarra,
eta ondotik bigarren adarra.

Astea
– Egun on astelehena !
– Ontsa da asteartea ?
– Biziki ontsa asteazkena !
– Eta zu, ortzeguna ?
– Zoazi erraitera ortziralari,
prest izan dadila,
ebiakoitzeko ezteietako,
Igandearekin ezkontzen delako.

Kuku !
Ku, ku,
kukuak.
Kri, kri,
kirkirak.
Me, me,
ardiak.
Ko, ko,
oiloak.
A, a,
astoak.

Nor da dantzari ?
Nor da dantzari,
jaialdi honetan,
gure pozgarri,
hementxe bertan ?
Dantza zazu Idoia Artetxe,
dantza zazu,
zuk badakizu.

Bi esku
Bi esku ditut,
elgarri so,
goiti so,
beheiti so,
bizkarrez gero,
eta txalo, txalo, txalo !

Pototsa
Pototxa bakarrik da,
ortzantzaren beldur da.
Gordetzen da bat, bi, hiru,
bainan ttipi ttipia
kanpoan egoiten da.
Ttipi ttipia hoztua da,
eta xoko honetan gordetzen da,
kili, kili, kili !

Aita eta Ama
Aita eta ama
etxean dira,
leihotik euriari so.
Bidean euria ari du
eta ttipi-ttipia dabil
paisolaren azpian.

Beste bertso-ipuin zenbait

Zaldi ttipia
Zaldi ttipia merkatura doa,
urratsean.
Zaldi ttipia merkatura doa
trostan, trostan.
Zaldi ttipia merkatura doa,
kalopan, kalopan* !
* lauhazka

Bi gizon ttipi
Bi gizon ttipi
oihanean sartu,
sagarrak bildu,
intzaurrak bildu,
onddoak bildu,
gaztainak bildu,
eta etxean sartu.

Sagu ttipia
Sagu ttipiak egiten du :
karra, karra, karra.
Gatu haundia heldu da :
miau, miau...
Sagu ttipiak ihes egiten du,
gatu haundiak ez du harrapatu.
Tralala... tralala...

Dona katona
Dona dona katona,
sutondoan aitona,
lepotik behera kutuna.
Atera dadila hemendik,
nexka edo mutila,
tuntuna dena.

Sei sorgin
Sei sorgin sasian,
solasaldi soilean;
sei sorgin sasian,
don, don kandel !
Bariola, bariola,
Plist !

Ezteiak
Honek eta honek eta honek,
bart ezteiak zituzten.
Honek honi zer erran ?
Gomitatzeko hau eta hau;
horra non diren hogeita lau !

Bat, bi, hiru
Bat, bi, hiru, lau,
zakur zaharrak jango hau.
Bost, sei, zazpi,
ez gabiltza gaizki.

Saltoka
Saltoka gabiltza denok, korruan.
Saltoka, saltoka, nor sartuko,
nor sartuko ote da barrura,
barrura, barrura !

Aurrera
Aurrera pauso luze bat,
atzera salto ttiki bi (tratra...).
Eskuak gora,
burua behera
eta gorputza biraka.
Gure belauna lurrera,
gure eskuak gerrian,
begi bat hets,
beste bat idek,
eta denok biribildetan !

Don kikalabon
Don don kikalabon,
saltsa buka
erla kuka
kuka madre
saltsa bon.
Bikan, bikan, tortolikan,
bran, brutx !

Pottoloa
Hau ttikia da,
hau alferra da,
hau luzea da,
hau bizkorra da,
eta hau, pottolo-pottoloa da.

Altxa eskua
Altxa eskua,
pausa eskua.
Altxa beste eskua,
pausa beste eskua.
Altxa bi eskuak,
pausa bi eskuak.
Gorde eskuak,
erakuts eskuak.
Panpinak egin,
pausa eskuak.

Erakuts eta itzul
Erakuts bi eskuak,
itzul bi eskuak,
beha esku barneak,
itzul bi eskuak,
beha esku bizkarrak,
pausa bi eskuak.

Erakuts eta itzul (II)

Erakuts erhi bat,
altxa erhi bat,
higi erhi bat,
pausa bi erhi,
altxa bi erhi,
higi bi erhi.

Pausa eskua

Pausa eskua,
altxa eskua,
higi erhiak,
hets eskua,
eta banoa.

Xuti

Xuti erhi pototxa,
higi erhi pototxa,
gorde erhi pototxa.
(berdin bertze erhiekin)

Jo erhiak

Erhi ttipiak,
erhi motelak,
erhi luzeak,
erhi pizkorrak,
erhi pottoloak,
hets eskuak,
idek eskuak,
hets eskuak,
gorde eskuak.

Hor zare ?

– Erhi pizkorra, hor zare ?
– Agur !
– Erhi luzea, hor zare ?
– Agur !
– Erhi motela, hor zare ?
– Agur !
– Erhi pottolo, hor zare ?
– Agur !
– Erhi ttikia, hor zare ?
– Agur !
(bertze eskua hetsirik)

Kuku gorde !

Erhi pottolo, gorde zaitez,
edo honek janen zaitu !
Eskua da urrundu,
ta erhi pottolo agertu.

Ustiapen pedagogikoaren edukia	Isabel Casenave, Luixa Giltzu, Maider Igoa, Maialen Tapia irakasleak eta Yves Haran pedagogia aholkularia.
IKASeko batzorde zientifiko eta pedagogikoaren kideak	Piarres Charritton, Beñat Oihartzabal, Xarles Videgain, Yves Haran, Alazne Petuya eta Suzanne Setoain.
Marrazkiak	Marko Armspach.
Mugimenduen itxurak	Gwenaëlle Bidondo.
Idazketaren koordinazioa	Mixel Ernaga eta Jon Irazola (IKAS).
Argitalpenaren ardura	Aines Dufau (IKAS).
Argitaletxea	IKAS euskal pedagogia zerbitzua. Euskal kulturaren sustengatzeko sindikatak, Pirineo Atlantiketako kontseilu nagusiak, Akitaniako kontseiluak eta Frantziako Hezkuntza ministeritzak diruz lagundu elkartea. Akitaniako CRDPren partaidea (1995.12.11ko hitzarmena).
IKAS elkarteburua	Mixel Jorajuria.
IKASeko argitalpen batzordekideak	Miren Ameztoi, Elixabet Andueza, Nelly Challet, Xan Goenaga, Yves Haran, Irene Ithursarri, Guy Kopentipi, Mixel Jorajuria, Alazne Petuya, Suzanne Setoain eta Akitaniako CRDPko zuzendaria.